

особливими освітніми потребами; по-друге, створити відповідні комфортні умови у загальноосвітніх навчальних закладах, щоб кожна дитина з особливими освітніми потребами змогла отримати доступ до якісної освіти. Для реалізації проєкта в масштабі всієї країни потрібні теоретичні обґрунтування, методи, які мають бути створені спеціалістами на основі вже наявного досвіду в зарубіжних країнах. Нетрадиційні методи лікування доступні і залишають великий потенціал і матеріал для подальших модифікацій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Деплер Д. Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах / Д. Деплер, Т. Лорман, У. Шарма // Дефектологія. – 2009. – №3. – С. 9–12.
2. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими потребами / Т. Ілляшенко // Директор школи (Шкільний світ). – 2009. – №34. – С. 20–24.
3. Коваленко О. Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами / О. Коваленко // Освіта України. – 2012. – №90. – С. 1–2.
4. Крикун А. Включення дітей з особливими потребами в освітнє середовище / А. Крикун // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2017. – №10. – С. 9–15.
5. Крокер Ш. Підтримка інклюзії (канадський досвід) / Ш. Крокер // Дефектологія. – 2016. – №4. – С. 4–6.

REFERENCES

1. Deppler, D. (2009). *Pereosmislyuyuchi Dopomizhni posluhy spetsialistiv v inklyuzivnikh klasakh*. [Reconsidering the complementary services of

specialists in inclusive classes]. Kyiv.

2. Ilyashenko, T. (2009). *Intehratsiya ditey z osoblyvymy potrebamy*. [Integration of children with special needs]. Kyiv.
3. Kovalenko, O. (2012). *Inklyuzivna osvita dlya ditey z osoblyvymy potrebamy*. [Inclusive education for children with special needs]. Kyiv.
4. Krykun, A. (2017). *Vklyuchennya ditey z osoblyvymy potrebamy v osvityne seredovyshe*. [Inclusion of children with special needs in the educational environment]. Kyiv.
5. Kroker, SH. (2016). *Pidtrymka inklyuziyi (kanads'kyu dosvid)*. [Inclusion Support (Canadian Experience)]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУРЯТА Ірина Георгіївна – кандидат медичних наук, доцент кафедри корекційної освіти та здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження оздоровчих технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KURYATA Irina Georgiivna – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Correctional Education and Human Health of the of the Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: research of health-improving technologies.

Стаття надійшла до редакції 13. 01. 2019 р.
Рецензент – д.п.н. професор Калініченко Н. А.

УДК 373-056.2/3

ЛАБЕНКО Олександр Віталійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: pednauk@gmail.com

ПРОБЛЕМА ПАРАДИГМАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Після підписання асоціації з Євросоюзом, а відповідно й імплементації конвенцій ООН про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960), про права дитини («Велика Хартія вільності для дітей» (1989)), права дітей-інвалідів (2006) та ін. для науковців та освітян України в аспекті впровадження інклюзивної освіти наступив якісно інший етап, що характеризується обов'язковістю впровадження системи спільного навчання у загальноосвітній школі звичайних дітей і тих, які мають особливі

освітні потреби.
До того ж, Українська держава приєдналась до інтеграційного процесу на основі положень Болонської декларації. Цей об'єднаний процес, як відомо, супроводжується формуванням спільного освітнього та наукового простору і ґрунтується на двох базових складових: формування своєрідної співдружності європейських університетів під егідою спільно виробленого документа, що отримав назву Magna Charta Universitatum (Велика Хартія Університетів) та певне об'єднання національних систем освіти

та науки у спільно європейський простір, що передбачає єдині вимоги, критерії та стандарти надання освітніх послуг.

До речі, ми дослухаємось до думки Євросоюзу й у справі інклюзивної освіти підростаючих поколінь України ще й тому, що після підписання Угоди про асоціацію Україна ввійшла не тільки де-факто, але й де-юре у Західний освітній простір. А це, в свою чергу, означає, що ми остаточно і рішуче відриваємось від комфортної для багатьох із нас адміністративно-командної (пострадянської) системи освіти і приєднуємось до демократичної.

Іншими словами, тепер ситуація радикально змінилась, бо студент – це вже не просто молода людина, яка бажає отримати вищу освіту, а клієнт ВНЗ, який прийшов до цього ВНЗ, щоб отримати конкретні якісні освітні послуги. І це зобов'язує нас забезпечити студента не просто відповідними знаннями, вміннями та навичками під час навчання певній дисципліні, у нашому випадку із курсу «Інклюзивна освіта», але (намагатись всіма силами) надати їх на рівні світових стандартів, не дивлячись, можливо, на інтелектуальний та моральний потенціал самого цього студента.

Тобто, система вищої освіти в Україні загалом, чи, навпаки, окремі ВНЗ, деканати, кафедри, викладачі кафедр, фактично, вже перейшли після підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом, по-суті, до педагогічної діяльності у новому демократичному світі, де керують інші закони і діють інші принципи, бо він опирається на іншу філософію життя, іншу наукову парадигму – так звану квантово-релятивістську. В той час як радянська система освіти опиралась переважно на ньютонівсько-картезіанську.

З огляду на сказане стає зрозумілим, що в сучасних умовах простого звання вчитель, доцент, професор вже замало, щоб на одному лише авторитеті, наданому адміністративною владою, проводити відповідні заняття із шкільною чи вузівською молоддю.

Де вихід із ситуації? На нашу думку, він є, і його підказують, до речі, у своїх анкетах самі вчителі-практики, педагоги-ентузіаста вдосконалення середньої та вищої освіти підростаючих поколінь української молоді, котрі не хочуть «перетворення нашої держави на «бананову республіку». Якщо проаналізувати сказане ними та узагальнити праці сучасних учених-теоретиків, у тому числі й методистів, то розв'язання питання вдосконалення навчально-виховного процесу в аспекті модернізації української освіти учнівської та студентської молоді може відбуватись у наступній площині: по-перше,

осучаснити наукову парадигму, котра лежить в основі як усієї української педагогічної науки, так і методичної зокрема. По-друге, відповідно до нової наукової парадигми перебудувати навчально-виховний процес у вищій та середній школі (удосконалити технології, методики навчання окремих дисциплін тощо) із врахуванням перспектив поступового переходу української соціально-економічної системи із її розвинутими аерокосмічними технологіями у постіндустріальне (інформаційне) суспільство [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У різні часи проблема підготовки фахівців у вищих навчальних закладах була предметом дослідження таких відомих науковців як В. Анісімов, Д. Зюзіна, П. Кравчук, В. Мадзігон, С. Сисоева, В. Шило та багато інших дослідників, у наукових працях яких розкрито загальні підходи до підготовки фахівців, формування їхнього професійного мислення, розвиток комунікативних якостей тощо. Питання професійної підготовки розглядалися багатьма вченими-педагогами, серед яких можна виділити праці таких науковців як Є. Барбіної, М. Букач, В. Горбенко, В. Гриньової, Н. Кузьміної, І. Харламової та інших.

Методологічні підходи у своїх наукових доробках досліджували К. Абульханова, Н. Бібік, Б. Ломов, О. Овчарук, І. Родигіна, О. Ситник, Г. Терещук, Н. Фоменко та інші.

Біля витоків лікувальної корекційної педагогіки стояли французький лікар і просвітитель Ж. Ітар (1775–1838), його співвітчизник Е. Сеген (1812–1880), практикуючі вчителі і лікарі інших країн. Одним із перших дефектологів, який найповніше розробив систему корекційних вправ для розумово відсталих дітей, був французький лікар К. Ванней (1860–1931). Він запропонував програму спеціальних вправ для тренування психічних функцій розумово відсталих дітей. Бельгійський педагог О. Декролі (1871–1932) з корекційно-виховною метою створив серії повчальних ігор, які використовуються і дотепер.

Відомими вітчизняними корифеями корекційної педагогіки були такі вчені як А. Граборов («Допоміжна школа»), славетний організатор дефектологічної і корекційної освіти та лікар-дефектолог В. Кащенко.

У наш час науково-практична робота продовжується, так Н. Аксаріна досліджує найхарактерніші причини емоційних порушень дітей раннього віку. Психолого-педагогічну суть корекційної діяльності та її профілактичну спрямованість розкривають психологи і психотерапевти С. Бадмаєв, Г. Бурменська, О. Карабанова, В. Співаковська та ін.

У сучасній корекційній та інклюзивній педагогіці як самостійній теорії й педагогічній системі спеціальної корекційно-реабілітаційної освіти виокремлюються своєю вагомістю наукові дослідження таких учених як В. Синьов, А. Колупаєва та ін. [4].

Метою статті є спроба порівняти ньютонівсько-картезіанську та квантово-релятивістську наукові парадигми та показати перспективність застосування останньої для модернізації викладання курсу «Інклюзивна освіта»

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на сказане, та згідно із темою та метою статті, очевидно потрібно детальніше ознайомимось із новою науковою (педагогічною) парадигмою, яка буде істотно впливати на методику викладання курсу «Інклюзивна освіта» у найближчому майбутньому, як ми її бачимо на даний час. Проте, спочатку згадаємо, що таке парадигма: «У широкому розумінні парадигма може бути визначена як набір переконань, цінностей і технік, що сприймаються членами даного наукового співтовариства» [1, с. 20].

При цьому слід нагадати, що парадигм може бути багато в науці. Одні із парадигм можуть бути глобального філософського рівня, а тому вони будуть загальні й всеохоплюючі, а інші парадигми будуть керувати науковим мисленням у доволі вузьких, специфічних, обмежених галузях дослідження.

Тобто одна парадигма може стати обов'язковою для всіх природничих і гуманітарних наук, а інша може застосовуватися лише, наприклад, у фізиці, біології, мовознавстві чи педагогіці.

До речі, про необхідність ревізії сучасного розуміння людської природи й природи навколишньої реальності, процесів мислення говорили останнім часом багато закордонних та українських вчених. До них належать такі відомі філософи, фізики, математики, лінгвісти, історики науки, як Т. Кун, Д. Глейк, Г. Шіпов, Е. Мулдашев, П. Фейерабенд, В. Ярошовець та ін. [1; 5].

Проте, щоб було зрозуміліше, порівняймо основні положення цих наукових парадигм хоча б у загальних рисах.

Ньютонівсько-картезіанська наукова парадигма:

1. Панує філософія діалектичного матеріалізму, яка всебічно опирається на поняття «прогрес», «еволюція», а також «воює» із різними видами релігійного та світського ідеалізму.

2. Домінує розуміння, що люди – це біологічні суспільні істоти, які мають свідомість, володіють членороздільною мовою, виробляють і використовують знаряддя праці [2].

3. Всесвіт – це гігантський часовий механізм, де все відбувається відповідно до незмінних законів.

4. Суспільство, колектив (учнівський клас, студентська група) розглядається як стабільна однорідна макро- чи мікросистема, всередині якої не можуть відбуватися будь-які флуктуації.

5. У спілкуванні переважає комунікація «один-до-багатьох» («один-ко-многим» рос. м.).

6. Домінування ієрархічної (недемократичної) «конвеєрної» системи освіти з опорою на різні класно-урочні форми навчання.

7. Переважають форми навчання тих чи інших предметів, які ґрунтуються на адміністративно-контролюючих функціях педагога.

Іншими словами, панує раціональна модель освіти з опорою на «дисциплінарну матрицю»: донор (викладач) передає знання, а реципієнт (студент) їх засвоює. Скільки, що і в якій мірі дано – стільки вивчено і відтворено на занятті, ініціатива у пошуку надлишку знань не вітається.

При цьому, студенти (учні) перевантажені величезною кількістю інформації за «негласним» сталінським принципом: «багато знати – мало розуміти» (рос.м. «много знать – мало понимать»), оскільки молодь повинна була просто запам'ятовувати величезну масу різних фактів, подій, імен, явищ тощо (досить часто, до речі, у поверховому, спотвореному, дезінформаційному ракурсі), але ні в якому разі вони не повинні були бачити істинні причини виникнення, розвитку чи занепаду того чи іншого артефакту, гаму його впливу на майбутнє.

Квантово-релятивістська парадигма:

1. Домінує розуміння, що людина – це інформаційна самонавчаюча (себе), саморозвиваюча (себе) багатовимірна біологічна система, яка володіє інформаційно-поведінковим надлишковим порядком чи хаосом (у певній пропорції відповідно до віку) [1].

Іншими словами, чим молодша людина, тим більше в ній надлишкового інформаційно-поведінкового хаосу і, навпаки, чим старша людина – тим більше в ній інформаційно-поведінкового порядку. (Згадайте, як важко переконати в чомусь або навчити літню людину і як легко – молоду).

Крім цього, (світського) наукового розуміння людини, широко застосовується інформація про трактування Людини, її діяльності з погляду різних релігійних систем (християнства, буддизму, мусульманства тощо), які у багатьох випадках доповнюють одна одну. Це дає можливість глибше

зрозуміти сильні і слабкі сторони виду «гомо сапієнс» і використати це у навчально-виховному процесі.

2. Всесвіт – це хаотична структура, де діють не традиційні, а стохастичні процеси взаємодії між об'єктами живої та «неживої» природи. У цьому розумінні процес навчання передбачає як прогрес (еволюцію) у знаннях, уміннях, навичках, так і регрес (деградацію, інволюцію), як це описано, наприклад, у відомому середньовічному трактаті «Кодекс Ватиканус»; стохастичність також передбачає пошук інформації із «побічних, неканонічних джерел». Власне сам процес взаємодії викладача і студентів під час заняття це напів-хаос певних обговорень, диспутів, евристичних бесід спрямований на «пошук істини» тощо [5].

3. Суспільство, колектив (учнівський клас, студентська група) розглядається як нестабільна, неоднорідна макро- чи мікросистема в середині якої можуть відбуватися випадково чи постійно різної якості флуктації, що відтворюють і забезпечують неоднорідність соціальних систем, їхній динамічний розвиток, самоорганізацію, незважаючи на існування явищ біфуркації, тобто, вибору того чи іншого шляху розвитку чи деградації у певний період.

4. У спілкуванні переважає комунікація «багато-хто до багатьох» («многие-ко-многим» рос.м.).

5. Домінування неієрархічних, демократичних систем організації освітнього процесу (brainstorming, CASE-technology, System analysis, Morphological analysis, Project management та ін.).

6. Переважають форми навчання предметів, які ґрунтуються на різних формах дослідної роботи студентів та консультаційних функціях викладача.

7. У роботі із студентами (учнями) викладач керується принципом: «мало знати – багато розуміти», тобто в роботі із молоддю орієнтується, в першу чергу, на якісний всебічний аналіз фактів, явищ, подій тощо, а не на просте запам'ятовування величезного об'єму інформації.

8. Застосовується як «раціональна» так й «ірраціональна» складова освіти, що дає можливість широко використовувати, наприклад, перевірену тисячоліттями інформацію народознавчого характеру у навчальному процесі.

До речі, з погляду «ірраціональної» системи світобачення наших предків, для того, щоб максимально уникати моментів народження дітей із певними психічними чи фізичними вадами український народ виробив на протязі сотень, а то й тисяч років свого існування, цілий ряд неписаних правил

інклюзивного характеру.

Для прикладу наведемо декілька з них:

1. Неможна було зачинати дітей під час чотирьох річних постів – Великого, Петрівського, Успенського, Пилипівського; пісних днів – середи, п'ятниці; православних свят, особливо дванадесятих. Вірили, що зачаті в такий період діти матимуть фізичні й психічні вади або стануть у майбутньому злодіями, убивцями, вовкулаками. Це як покарання батькам.

2. Говорили, що коли на Благовіщення чоловік із жінкою кохатимуться, то в них народиться сліпе дитя.

3. Намагалися утримуватися від «гріха» напередодні поминальних днів бо інакше родиться німець (німий) або каліка, або виродок.

4. Не можна було зачинати дітей в ніч з четверга на п'ятницю (це був так званий «П'ятничний гріх»), бо тоді народиться дитина «або шахрай, або злодій, або розбійник, або глуха, або сліпа, і у всьому поганому наставник».

5. Не можна стригти дитину до року, тому що можуть з'явитися певні психічні або фізичні вади і т. д. [3].

Між іншим, всі ці народні табу були пов'язані із поняттям сакрального часу (священного) на відміну від буденного. За народними віруваннями, у ці періоди відбувається згущення космічної темряви, стираються межі між «своїм» і «чужим» світами, весь простір наділяється тими ознаками, які до цього були притаманні лише межам. Таким чином, світ стає неначе суцільним перехрестям, у якому починають панувати персонажі «іншого», чужого, антилюдського, демонічного світу. Щоб не зазнати їхнього згубного впливу, людська спільнота повинна була максимально обмежити прояв своєї життєвої енергії у всьому: їжі, розвагах, статевиx стосунках. Інакше на зачатій у заборонений час дитині могла позначитися печатка якоїсь демонічної сутності з «іншого світу» [3].

У зв'язку з цим, з усією гостротою постає питання когерентності педагогічних технологій, пов'язаних із інклюзивною освітою, тим революційним процесам, що відбуваються в нашому суспільстві. Тут під когерентністю ми розуміємо синхронізацію темпів розвитку змісту, технологій, форм, методів освітньої діяльності з відповідними напрямками корінної перебудови соціально-економічних структур в Україні.

При цьому, на нашу думку, саме технологія критичного мислення є найбільш перспективним механізмом оновлення та реформування технології вивчення курсу «Інклюзивна освіта» в Україні у зв'язку з тим,

що вона має випереджальний характер в умовах нашого соціуму, оскільки створена, апробована і «прийшла» до нас із демократичного цивілізованого суспільства, до якого ми тільки ще намагаємось іти; сприяє розвитку громадянського суспільства, бо ґрунтується на загальнолюдських цінностях, свободі вибору, демократії, терпимості до думки опонента, толерантності; складна, інноваційна система, в якій домінують принципи самоорганізації навчальної діяльності студентської молоді та не лінійності мислення, що є теж досить характерним явищем для розвинутих освітніх систем західних демократій, які опираються на дослідницький характер проведення педагогічного процесу.

З огляду на сказане, ми бачимо наступні основні шляхи модернізації процесу викладання та вивчення курсу «Інклюзивна освіта» студентами неспеціальних факультетів (філологами, математиками, біологами, фізиками тощо):

1. В основу навчання курсу «Інклюзивна освіта» студентів неспеціальних факультетів потрібно покласти новий методологічний базис, який ґрунтується на квантово-релятивістській науковій парадигмі, а це, в свою чергу дасть:

– можливість розробляти якісно відмінні від попередніх, перспективні інноваційні технології навчання, які опираються вже не на диктат викладача, адміністрування процесу освіти, а на самоорганізацію і розвиток такої складної психо-інформаційної системи як студентська група (колектив); це дасть можливість випускникам у майбутній роботі з дітьми які мають ті чи інші освітні потреби опиратись на нові (нерадянські) теорії, що застосовуються у західній інклюзивній педагогічній науці і практиці (наприклад, теорія множинного інтелекту Гарденера (1983р));

– можливість впроваджувати нові методи навчання та оцінювання навчальної діяльності (наприклад, фрактальні, кооперативні форми навчання, навчання «рівний-рівному», «навчання в діалозі», метод автентичного оцінювання Белланка, оцінювання на основі несистематичної інформації та ін.);

– можливість по-новому організувати вивчення матеріалу з даного курсу, використовуючи для цього такий невинувато забутий за радянських часів, але тисячолітньо апробований природний спосіб роботи студентського колективу на занятті як застосування mediator («медіаторів», «трікстерів») або, по-іншому, *посередників* між викладачем і студентами неспеціальних факультетів. Це тим більш важливо і актуально, оскільки студенти неспеціальних

факультетів досить слабо, як свідчить практика, вмотивовані до вивчення проблем інклюзії. Адже для них головним є навчання своїй основній спеціальності: малюванню, співу, танцю, математиці, фізиці тощо. А трікстер, у свою чергу, (якого потрібно підбирати із числа тих студентів, для яких ідея інклюзивного навчання є вже зрозумілою чи навіть певним захопленням), буде прекрасним помічником у боротьбі викладача із надлишковим інформаційно-поведінковим хаосом студентів.

– можливість по-іншому, у незвичному ракурсі поглянути на студента як на інформаційну, самонавчаючу (себе) біологічну систему, яка володіє надлишковим інформаційно-поведінковим хаосом, а, отже, є надзвичайно перспективною в аспекті впорядкування інформаційно-хаотичних процесів в когнітивній сфері кожної особистості у вигляді стимулювання та формування самодисципліни в аспекті вивчення структурованих знань з предмету «Інклюзивна освіта» (наприклад, на основі студентського «Портфоліо»).

2. У процесі навчання створити нову комбінаторику методів, прийомів, способів навчання інклюзії студентів неспеціальних факультетів, взявши за основний критерій негентропійності (інформаційну динамічність) навчальних систем.

3. Широко використовувати у навчальному процесі (оскільки студент – це відкрита біоінформаційна система) елементи програмування мисленнєвої діяльності, якщо під цим розуміти використання певної інструкції, яка повторюється як фрактальна система у ході навчального процесу.

Таким чином, такого роду модернізація процесу навчання предмета «Інклюзивна освіта» студентів неспеціальних факультетів на основі нової квантово-релятивістської парадигми, на нашу думку, в кінцевому підсумку дасть нам можливість:

1) навчити майбутніх учителів різних спеціальностей (математиків, хіміків, фізиків тощо) застосовувати у своїй педагогічній діяльності із дітьми, що мають особливі освітні потреби:

а) навчання інклюзивним технологіям на основі традиційних ієрархічних (адміністративно-командних) керівних систем;

б) навчання інклюзивним технологіям на основі нетрадиційних неієрархічних (сітьових) систем, що ґрунтуються переважно на системному пошуку необхідної інформації інклюзивного характеру групами студентів при консультуванні викладача під час засвоєння ними матеріалу дисципліни «Інклюзивна освіта».

2) навчити майбутніх учителів

неспеціальних факультетів створювати та використовувати у своїй навчальній діяльності спеціальні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами у різномовитованих учнівських аудиторіях (класах):

а) у доброзичливо налаштованих стосовно спільного навчання звичайних дітей і дітей із особливими потребами в учнівських колективах загальноосвітніх шкіл;

б) у нейтрально налаштованих стосовно навчання дітей з особливими потребами учнівських колективах загальноосвітніх шкіл;

в) у пасивно-недоброзичливо налаштованих стосовно навчання дітей з особливими потребами учнівських колективах загальноосвітніх шкіл;

г) в активно-недоброзичливо налаштованих стосовно навчання дітей з особливими потребами учнівських колективах загальноосвітніх шкіл.

3) опиратись у науково-дослідній діяльності, пов'язаній із вдосконаленням процесу вивчення студентами неспеціальних факультетів дисципліни «Інклюзивна освіта», на нові методи та технології досліджень, взяті з арсеналів провідних західних науково-дослідних фірм та корпорацій (наприклад, RAND Corporation та ін.): Cognitive technology, CASE-technology, Morphological analysis, Project management та ін.

4) відійти, нарешті, від радянської системи так званих критеріїв в оцінці наукових явищ і процесів пов'язаних із інклюзивною роботою педагога чи навчальною діяльністю студента та перейти до більш поширених західних систем індикації освітньої діяльності учня із особливими освітніми потребами. Це дасть можливість: а) «знімати» більш адекватну інформацію в багатьох площинах педагогічного процесу, надаючи дослідникові не плоску, а об'ємну (багатовимірну) картину навчання та виховання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітньої школи, як нині існуючу, так і з врахуванням часової перспективи протікання педагогічного процесу взаємодії викладача і учня у процесі вивчення тих чи інших предметів загальноосвітньої школи чи у позакласній життєдіяльності; б) створювати на основі системи індикації адекватні «Індивідуальні навчальні плани» з кожної дисципліни для дітей з особливими потребами.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, принциповою відмінністю цих модерних (сітьових, мережевих) підходів до вивчення курсу «Інклюзивна освіта» студентами неспеціальних факультетів від звичайних (радянських) є їхня опора переважно на нову квантово-релятивістську наукову парадигму,

що дає можливість вирішити гармонізацію взаємостосунків педагога-предметника загальноосвітньої школи й учня із особливими освітніми потребами, застосувавши можливості правої і лівої півкуль головного мозку людини та суб'єкт-суб'єктні взаємостосунки у навчально-виховному процесі в ході організації та проведення спільної освітньої діяльності.

Подальші дослідження очевидно потрібно проводити в аспекті застосування учителями загальноосвітніх шкіл в інклюзивній роботі із дітьми, які мають особливі освітні потреби (як в навчанні, так і в сфері дозвілля) *композитних педагогічних технологій*, які ґрунтуються на квантово-релятивістській науковій парадигмі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гроф С. За пределами мозга / С. Гроф. Пер. англ. А. Андриановой и др. под общей ред. А. Дегтярева. Третье изд. – М.: Институт Трансперсональной Психологии, Издательство Института Психотерапии, 2000. – 504 с.

2. Загнітко А. П., Щукіна І. А. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова від А до Я / А. П. Загнітко, І. А. Щукіна. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008 – 704 с.

3. Ігнатенко І. Етнологія для народу: свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети, вірування українців / Ірина Ігнатенко.– Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016.– 320 с.

4. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман та ін.]; пер. з англ.– К.: СПД-ФО Парашик І.С. – 2010. – 296 с.

5. Kuhn T. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago: University of Chicago Press, 1962. – 567 p.

REFERENCES

1. Grof, S. (2000). *Za predelami mozga*. [Out of the brain]. Moscow.

2. Zagnitko, A. P., Shukina, I. A. (2008). *Velikij tumatshnij slovník. Sutshasna ukrainska mova vid A do JA*. [The Big explanatore dictionary. The modern Ukrainian language from A to JA]. Donetsk.

3. Ignatenko, I. (2016). *Etnologija dlja narodu: svjata, traditsii, zvitchai, obriadi, prikmeti, viruvannia ukraintciv*. [The ethnology for the people: holidays, customs, rituals, marks, beliefs of the Ukrainian people]. Xarkiv.

4. *Inkluzivna osvita. (2010). Pidtrimka rozmaittja u klasi: prakt. posib*. [Inclusive education. Maintenance of the variety in the class: prakt.textb.]. Kyiv.

5. Kuhn, T. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛАБЕНКО Олександр Віталійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: педагогіка, спеціальна освіта, екологічна освіта, методика викладання української та англійської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LABENKO Alexzandr Vitalievich – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Inclusive Education and Health of Man,

Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian University.

Circle of scientific: pedagogy, special education, ecological education, methods of teaching the Ukrainian Language.

Стаття надійшла до редакції 01. 02. 2019 р.

Рецензент – д.п.н. професор Садовий М. І.

УДК 378.147:793.3

ЛИМАНСЬКА Ольга Вікторівна –

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

<https://orcid.org/0000-0002-4968-7515>

e-mail: Olgalymanska@gmail.com;

БАРАБАШ Ольга Володимирівна –

старший викладач кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

e-mail: Elezoveta-Victorovna@ukr.net

ДО ПИТАННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ ДИСЦИПЛІН У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні в нашій державі триває реформування забезпечення освітнього процесу у вищих закладах освіти, що стосується змін в освітніх програмах, навчальних та робочих планів спеціальностей за новими шифрами, методичного забезпечення професійних та практичних дисциплін. Окрема стаття Закону України «Про вищу освіту» визначає права осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, на вибір навчальних дисциплін у межах відповідної освітньої програми та робочого навчального плану в обсязі, що становить не менше 25 % загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня освіти. Реалізація цієї статті спонукала вищі навчальні заклади переглянути та удосконалити положення, які регламентують організацію освітнього процесу, у тому числі з обрання студентами вибіркових дисциплін.

Навчально-методичне забезпечення повинно розроблятися у вигляді навчально-методичних комплексів (НМК) з урахуванням важливості якісного набуття студентами знань, умінь та навичок згідно з зазначеними у галузевих стандартах вищої освіти загальних і фахових компетенцій.

Вивчення досвіду провідних ЗВО з впровадження вибіркових дисциплін актуалізується у зв'язку із тим, що на сьогодні існує низка теоретичних та методичних питань щодо конкретизації наповнення курсів за вибором студента.

Аналіз останніх досліджень та

публікацій. Проблема методичного забезпечення вибіркових курсів зі спеціальності «Хореографія» в наукових працях розроблена недостатньо. Деякі аспекти навчально-методичного забезпечення хореографічних дисциплін досліджують Т. Благова, Н. Добролюбова. Дослідниця О. Хендрик вивчає забезпечення навчально-методичним інструментарієм дисциплін сучасної хореографії.

Навчально-методичне забезпечення дисциплін музично-теоретичного спрямування розглядають Т. Дорошенко, О. Дубасенюк, А. Соколова. Формування варіативної компоненти фахової підготовки студентів в умовах реалізації Закону України «Про освіту» вивчає С. Солодухін.

Сучасні аспекти методології мистецької освіти стали предметом вивчення Т. Смірної [6].

Отже, недостатня розробка питання в педагогічній науці та необхідність розробки методичних рекомендацій з впровадження вибіркових курсів зі спеціальності «Хореографія» зумовили вибір теми статті.

Мета статті – з'ясувати та уточнити методологічні основи викладання вибіркових дисциплін у фаховій підготовці майбутніх вчителів хореографії та їх забезпечення навчально-методичним комплексом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання методичного забезпечення вибіркових дисциплін потребує з'ясування змісту терміну «дисципліни за вибором». Навчальні дисципліни за вибором